

섹션 5. SOCIAL WORK AND SOCIAL WELFARE

DOI 10.36074/logos-24.11.2023.16

ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ

Мадай Олена Олександрівна

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Павлюк Тетяна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

УКРАЇНА

Анотація. У статті розглянуто основні нормативно-правові акти в сфері соціальної допомоги сім'ям з дітьми. Визначено види допомог сім'ям з дітьми. Проаналізовано державну соціальну допомогу, яка надається відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Встановлено, що новий формат соціальної роботи із малозабезпеченими сім'ями з дітьми має бути спрямований на забезпечення їх потреб та профілактику сімейного неблагополуччя.

У реальних умовах українського суспільного розвитку значна кількість сімей з дітьми потребує соціальної підтримки. Як уже зазначалося, збільшення кількості потенційних отримувачів соціальних послуг зумовлене погіршенням соціально-економічної ситуації, особливо в економічно депресивних районах, військовою агресією на сході України, вимушеним переселенням великої кількості громадян, на з іншого боку, участь значної частини населення в антитерористичних операціях, на практиці можливості працевлаштування зменшилися, а базові соціальні послуги надаються громадянам на нижчому рівні.

Аналіз пенсійного забезпечення, перспективи та проблеми його розвитку розроблені у працях таких вчених як Д. Богиня, О. Андрійко, І. Жмурко, Д. Базилевич, С. Прилипко, С. Васильчак, О. Василик, О. Грішнова, Б. Зайчук, В. Золотарьов, В. Рудик, О. Здоровцов, Л. Дідківська, Л. Коваль, Д. Стеченко, О. Коваль, М. Плаксий, М. Ріппа, В. Роїк, П. Саблук, І. Сирота, В. Скуратівський, Л. Ткаченко.

Метою даного дослідження є аналіз основних аспектів соціальної допомоги сім'ям з дітьми.

На сучасному етапі розвитку в Україні пріоритети державної політики розробляються відповідно до міжнародних стандартів і норм та з урахуванням реального становища сім'ї та дітей в країні. Зокрема, важливою складовою національної політики України є удосконалення законодавчих механізмів забезпечення прав дитини та підтримки сімей з дітьми, а саме: встановлення

правил і норм організації свого життя в найкращих інтересах дітей; удосконалення всіх нормативних положення, передбачені чинним законодавством, реалізувати або створити нове. Конституція України, Кодекс України та закони викладають норми та правові принципи, що забезпечують права дітей та підтримку сімей з дітьми, механізми реалізації державної політики відображені в статуті (постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств і відомств про відповідні інструкції, порядок тощо).

Основною гарантією прав дитини є Конституція України. У документі вказується, що основою захисту прав дитини в моїй країні є принцип, що діти користуються рівними правами незалежно від свого походження, незалежно від того, народжені вони у шлюбі чи поза шлюбом. Крім того, Конституція гарантує: матеріальну та моральну підтримку матері та дитини (ст. 24), правовий захист, державний захист сім'ї, дітей, материнства і батьківства (ст.51); утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (ст. 52), притягнення до відповідальності за будь-яке жорстоке поводження з дітьми та їх експлуатацію відповідно до ст. правова поведінка; право на освіту (ст.53) тощо [1].

Базовими кодексами забезпечення прав сімей з дітьми, а також дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, є Сімейний кодекс України; Кримінальний, Цивільний. Основними законами – Закони України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про охорону дитинства», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про соціальні послуги» «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», тощо.

Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» передбачено наступні види допомог:

- у зв'язку з вагітністю та пологами;
- при народженні дитини;
- при усиновленні дитини;
- на дітей одиноким матерям;
- на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;
- допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 30.01.2019 № 68 послуга «муніципальна няня» або ж з догляду за дитиною до 3 років відшкодовується відповідно до встановленого Порядку відшкодування вартості послуги з догляду за дитиною до трьох років «муніципальна няня».

Одноразова допомога на дитину «пакунок малюка» (надається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 20.06.2018 № 512 «Деякі питання реалізації пілотного проекту із надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги “пакунок малюка”»).

Станом на 01 червня 2023 року на обліку в управліннях соціального захисту населення Вінницької області перебуває 56840 осіб, які мають право отримувати соціальні виплати від держави. За січень-травень поточного року здійснено нарахувань на 560,9 млн. гривень.

З них державну допомогу сім'ям з дітьми отримали 24 028 одержувачів на суму 155,84 мільйона гривень. включати:

- допомогу по вагітності та пологах отримали 22 057 осіб, з виплатою 124,4 млн. грн.;
- допомогу по вагітності та пологах отримали 274 особи, стягнуто 4,6 млн. грн.;

- 1205 осіб отримали допомогу на дітей від одиноких матерів, виплачено 8 млн. грн.;
- 442 особи отримали допомогу на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, стягнуто зборів на 18,3 млн. грн.;
- 46 особам призначено допомогу при усиновленні дітей, розмір якої склав 420 тис. грн.;
- 4 особи отримали допомогу на дітей з тяжкими перинатальними неврологічними ураженнями, тяжкими вродженими вадами розвитку на суму 120 тис. грн.

Проаналізуємо державну соціальну допомогу, яка надається відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми (табл. 1).

Таблиця 1

Державна соціальна допомога, яка надається відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	з 1 січня	з 1 січня	з 1 січня	з 1 січня	
допомога при народженні дитини:	41280	41280	41280	41280	41280
- одноразова виплата на першу дитину	10320	10320	10320	10320	10320
- щомісячна виплата на першу дитину	860	860	860	860	860
допомога на дітей одиноким матерям (максимальний розмір):					
до 6 років	1626	1779	1921	2100	2272
від 6 до 18 років	2027	2218	2395	2618	2833
від 18 до 23 років (за умови навчання)	1921	2102	2270	2481	2684
допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням (максимальний розмір):					
до 6 років	3252	4447,50	4802,50	5250,00	5680,00
від 6 до 18 років	4054	5545,00	5987,50	6545,00	7082,50
допомога на дітей з інвалідністю, які перебувають під опікою чи піклуванням (максимальний розмір):					
до 6 років	x	6226,50	6723,50	7350,00	7952,00
від 6 до 18 років	x	7763,00	8382,50	9163,00	9915,50
допомога на дітей, хворих на тяжкі захворювання до встановлення інвалідності	1497	1638	1769	x	x
для працездатних осіб	403,41	525,50	794,50	1116,45	1207,80
для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю	1497	1638	1769	1934	2093
для дітей віком:					
до 6 років	1382,10	1512,15	2497,30	2730,00	2953,60
від 6 до 18 років	1722,95	1885,30	3113,50	3403,40	3682,90
від 18 до 23 років (за умови навчання)	1632,85	1786,70	2951,00	3225,30	3489,20

Продовження табл. 1

	2019 рік з 1 січня	2020 рік з 1 січня	2021 рік з 1 січня	2022 рік з 1 січня	2023 рік
Допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях (відповідно до постанови КМУ від 13.03.2019 №250 надається одному з батьків на третю і кожному наступну дитину до досягнення дитиною 6-річного віку)	1700	1700	1700	1700	2100
Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме (постанова КМУ від 22.02.2006 № 189) (максимальний розмір): для дітей віком: до 6 років	813,00	889,50	960,50	1050,00	1136,00
від 6 до 18 років	1013,50	1109,00	1197,50	1309,00	1416,50
Щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею (постанова КМУ від 02.08.2000 №1192) (максимальний розмір):	1853	2027	2189	2393	2589

В сучасних умовах розвитку України актуальним завданням є розробка нової моделі соціальної роботи для неблагополучних сімей з дітьми. Ця модель має на меті:

- найкраще задовольнити потреби незахищених сімей з дітьми з урахуванням можливостей суспільства;
- ефективно та максимально інтегрувати зусилля та потенціал експертів громади (вчителів, соціальних працівників, психологів, вихователів, соціальних педагогів, працівників служб у справах дітей, лікарів, МВС) для підтримки малозабезпечених сімей з дітьми;
- спрямована на попередження сімейних проблем, створення партнерських стосунків із сім'єю та дітьми, сприяння посиленню відповідальності батьків та експертів за ситуації, в яких перебувають діти;
- Забезпечити реальні механізми для забезпечення порушення прав дітей та незахищених громадян відповідно до міжнародних стандартів.

Нові формати соціальної роботи з соціально незахищеними сім'ями з дітьми мають бути спрямовані на забезпечення їх потреб та попередження сімейних проблем, а не на боротьбу з наслідками поширення певних негативних

факторів. У зв'язку з цим варто розглянути три групи факторів, які, якщо вчасно не втручатися, можуть призвести до важких життєвих ситуацій, які сім'ї не можуть подолати самотійно:

1. Кризові явища в соціально-економічній сфері (зниження рівня життя, зростання бідності сімей, погіршення умов утримання дітей; скорочення соціальної інфраструктури для дітей, різке зниження рівня соціальної захищеності дітей і сімей; невирішеність житлових проблем; вплив асоціальних груп на життя сім'ї, вплив мікросередовища дітей).

2. Психолого-педагогічні фактори (проблеми, пов'язані з внутрішньосімейними стосунками та сімейним вихованням: самоусунення батьків від освіти, нехтування потребами дітей, відчуження між поколіннями тощо).

3. Біологічні чинники (фізична або психічна хвороба одного з батьків, різні форми залежності у одного з батьків, погана генетика у дитини, наявність в сім'ї дітей-інвалідів тощо). Серйозність цих проблем зумовлена, в тому числі, тим, що державна соціальна політика не визнає пріоритетом забезпечення права дітей на виживання та зростання у рідній родині.

Таким чином, на шляху розвитку України в соціальну, демократичну, європейську країну одним із першочергових її завдань має стати сприяння розвитку сім'ї як основного зв'язку суспільства та провідного інституту, оптимального середовища для формування особистості. На виховання дітей та забезпечення гідної старості.

Список використаних джерел:

- [1] Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28.06.96р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
- [2] Пилипенко П.Д. Сучасний стан надання державної соціальної допомоги в Україні. URL: <http://www.mlsp.gov.ua>
- [3] Тарасенко В. С. Поняття та види соціальних допомог. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. Випуск 2. С. 121-126.
- [4] Харитонов Є.О. Проблеми надання державної соціальної допомоги в Україні при народженні дитини. *Право України*. 2021. № 5. С. 98-103.
- [5] Щорба М.М. Міжнародні стандарти у сфері соціального захисту. *Університетські наукові записки*. 2023. № 3. С. 243–249.